

# NTO

NORSK TEATER- OG ORKESTERFORENING

# INNSPILL TIL STATSBUDSJETTET 2025

Til: Kultur- og likestillingsdepartement

Dato: 08.02.2024

Nedenfor følger innspill fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO) til statsbudsjettet 2025.

Dokumentet består av et hoveddokument som oppsummerer foreningens hovedprioriteringer. Vedlagt følger også en bredere gjennomgang av NTOs standpunkt knyttet til finansiering, regelverk og organisering og satsinger.

NTO er arbeidsgiver- og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Vi har 50 medlemmer som omfatter alle landets større offentlig støttede institusjoner innenfor områdene teater, dans, opera og musikk.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

*Marta Færevaaag Hjelle*  
styreleder

*Morten Gjelten*  
direktør

## HOVEDPRIORITERINGER

NTO ber om:

### Gjenoppbygging av institusjonsøkonomien og rammetilskuddet

- En realøkning i driftstilskuddet til musikk- og scenekunstinstitusjonenes. Den systematiske nedbyggingen av institusjonsøkonomien det siste tiåret må opphøre, og de akkumulerte kuttene må skrittvis reverseres gjennom en opptrappingsplan med årlige realøkninger.
- At lønns- og priskompensasjonen er basert på realistiske prognoser, fremfor at det legges opp til en justering i revidert nasjonalbudsjett, og at tall og beregninger fremstilles på en gjennomiktig og etterprøvbar måte i statsbudsjettet.
- At institusjonenes rammetilskudd ikke splittes opp i uforutsigbare engangstilskudd/prosjektilskudd som truer institusjonsautonomien og utarmer kjernevirksomheten.
- At tilskuddet til alle de profesjonelle faste/varige musikk- og scenekunstinstitusjonene, som i dag er spredt på ulike kapitler og poster i statsbudsjettet, samles på kap. 323 post 70 og sikres rammetilskudd som navngitte mottakere direkte på statsbudsjettet.

### Prekære enkeltsaker

- At det fremmes et forslag om gjennomføring av rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret som anerkjenner at dette er et nasjonalt løft for hele bransjen med et langt tidsperspektiv. Det må sikres at Nationaltheatret kan opprettholde driften i hele perioden prosjektet pågår.
- At driftstilskuddet som Kloden teater fikk innvilget som et engangstilskudd i 2023 videreføres som fast rammetilskudd. I tillegg ber vi om at staten bidrar med investeringsmidler til byggeprosjektet Teaterhuset Kloden teater i 2025. Det kan være siste mulighet til å få dette prosjektet realisert og sikre Kloden teaters fremtid.

## HOVEDPRIORITERINGER

### INSTITUSJONSØKONOMIEN MÅ GJENOPPBYGGES

Konsekvensene av den systematiske nedbyggingen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes økonomi det siste tiåret har slått inn med full kraft det siste året i form av nedbemanninger, mindre sysselsetting av frilansere, redusert aktivitet, færre spillesteder, økt press på billettprisene og reduserte muligheter til å ta kunstnerisk risiko. En reell økning i rammetilskuddet i 2025 må derfor være det første steget i en opptrappingsplan som reverserer de akkumulerte kuttene.

#### Systematisk nedbygging

Med betydelige offentlige investeringer er det gjennom tiår bygget opp et landsdekkende nett av profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner, og det er møysommelig utmeislet gode kulturpolitiske modeller som har sikret og lagt til rette for en videreutvikling av denne infrastrukturen.

Stabil og forutsigbar offentlig finansiering av musikk- og scenekunstinstitusjonene har uten tvil vært en forutsetning for en sterk utvikling i bransjen og et styrket tilbud til publikum over hele landet. En god kulturpolitikk har lagt til rette for en musikk- og scenekunstbransje preget av høye kvalitetsambisjoner, bredt uttrykksmangfold og utbredt samarbeid. Norsk musikk og scenekunst høster internasjonal anerkjennelse, og publikumsoppslutningen er jevnt høy til tross for den store økningen i konkurrerende tilbud og ettervirkninger av pandemien som har påvirket publikums vaner.

Det siste tiåret er derimot institusjonsøkonomien systematisk bygget ned. Vi vet at departementet er godt kjent med konsekvensene. Det er derfor overraskende og skuffende at regjeringen i 2024 ikke bare videreførte, men forsterket nedbyggingen gjennom et realkutt på hele én prosent. Det er en dobling av den forrige regjeringens flate ABE-kutt.

I perioden 2022 – 2024 har musikk- og scenekunstinstitusjonene gjennomgående blitt underkompensert når vi legger Finansdepartementets egne nøkkeltall til grunn. Det gjelder både når vi legger til grunn de årlige prognosene i statsbudsjettene (tabell 1) og når vi legger til grunn de oppdaterte tallene for 2023/2022 i statsbudsjettet for 2024 (tabell 2).

#### Tabell 1

Nøkkeltallene er hentet fra de årlige statsbudsjettene, og viser vedtatt rammeøkning sett i forhold til prognosene som er premisset for vedtaket.

	Saldert	Saldert	Revidert	Samlet	Saldert
	2022	2023	2023	2023	2024
Årslønn	3	4,2	5,25	5,25	4,9
KPI	1,3	2,8	5,4	5,4	3,8
Veid 70%lønn/30%KPI	2,5	3,8	5,3	5,3	4,6
Vedtatt rammeøkning	1,9	2,96	2,14	5,1	3,6
<b>Underkompensasjon</b>	<b>-0,6%</b>	<b>-0,84%</b>		<b>-0,2%</b>	<b>-1%</b>

**Tabell 2**

Nøkkeltallene er hentet fra *Nasjonalbudsjettet 2024*, dvs. oppdaterte tall for 2022 og 2023.

	2022	2023	2024
Årslønn	4,3	5,5	4,9
KPI	5,8	6	3,8
Veid 70%lønn/30%KPI	4,8	5,7	4,6
Vedtatt rammeøkning	1,9	5,1	3,6
<b>Underkompensasjon</b>	<b>-2,9</b>	<b>-0,6</b>	<b>-1</b>

### Brudd med rammetilskuddskontrakten

Denne gjennomgående underkompensasjonen for forventet lønns- og prisvekst er et brudd på rammetilskuddskontrakten.

Ved innføringen av rammetilskuddsordningen i 1990 ble det slått fast at «[b]eregningen av det årlige tilskottet er foregående års tilskott med tillegg av antatt lønns- og prisøkning i kalenderåret». Dette var en viktig garanti som skulle sikre musikk- og scenekunstinstitusjonenes økonomiske forutsigbarhet, og som la til rette for at disse virksomhetene selv kunne ta ansvar for svingninger i kostnader og egeninntekter uten tilleggsbevilgninger.

Vi ber om at rammetilskuddskontrakten overholdes i statens budsjettarbeid, og at den legges til grunn for en opptrappingsplan med årlige realøkninger som gjenspeiler regjeringens uttalte mål og ambisjoner.

### Rammer kjernevirksomheten

NTO har hele tiden advart mot konsekvensene av kuttene. I en elastisk institusjonsøkonomi har virksomhetene i det lengste gjort sitt ytterste for å kamuflere skadene gjennom tilpasninger i programlegging og ressursbruk.

Nå ser vi at effektene slår kraftig inn og rammer kjernevirksomheten direkte i arbeidsintensive musikk- og scenekunstinstitusjoner, hvor økonomien i all hovedsak er knyttet til kunstnerisk produksjon og dermed til å lønne kunstnere og annet kunstfaglig personale.

Dette i form av

- Nedbemanninger, ubesatte stillinger og færre sysselsatte frilanskunstnere
- Svekkede muligheter til å ta kunstnerisk risiko
- Færre produksjoner og mindre forestillings- og konsertformater
- Færre spillesteder
- Redusert bruk av viktige fagfunksjoner
- Færre bestillinger og mindre bruk av ny musikk og dramatikk
- Avvikling av satsingsområder og skrinlagte prosjekter
- Svekket internasjonalt samarbeid
- Økt press på billettprisene
- Utdfordringer med å opprettholde kontinuerlig drift og innføring av produsjonsfrie uker. Det vil si perioder hvor de må la være å produsere og formidle kunst for å spare penger.
- Svekket organisasjonsutvikling og faglig utvikling

Med færre sysselsatte og lavere aktivitet og dermed svekkede egeninntekter, tvinges institusjonene inn i en selvforsterkende negativ spiral. Samlet betyr dette at samfunnet får mindre ut av de investerte

ressursene fordi institusjonene verken fullt ut får utnyttet det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet.

### Svekket tilbud og tilgjengelighet og færre arbeidsplasser

Konsekvensene av kuttene er stikk i strid med regjeringens uttalte mål i statsbudsjettet om «et løft for kulturen som skal komme hele landet til gode» så vel som mål om å «utjevne sosiale forskjeller og gi like muligheter til deltakelse» og «sikre arbeidsplasser og trygge arbeidsvilkår i kunst- og kultursektoren».

Realiteten er at det stedlige profesjonelle musikk- og scenekunsttilbudet og lokal produksjon svekkes over hele landet, sammen med den rollen musikk- og scenekunstinstitusjonene spiller som vitaliserende stedlige kompetansemiljø og samarbeidspartnere for det øvrige kulturlivet.

Samtidig forsterkes økonomiske barrierer for deltakelse så vel som mangfoldet og bredden i publikumstilbudet gjennom presset på egeninntekter og billettpriser.

I tillegg blir det færre arbeidsplasser for fast ansatte så vel som frilansere i sektoren. Dermed rammes kunstnerøkonomien direkte. Dette trass i kunstnermeldingens anerkjennelse av musikk- og scenekunstinstitusjonenes rolle som arbeids- og oppdragsgivere for kunstnere, så vel som faglige møteplasser, kompetansemiljø og samarbeidspartnere.

### Svekket programmeringsøkonomi

Svekket institusjonsøkonomi innebærer også at den uavhengige programmeringsøkonomien svekkes. Vi er glade for at det er bevilget midler til å etablere en ny tilskuddsordning for scenekunstgrupper i Kulturfondet, og at Kulturrådet dermed gis et større økonomisk armslag til å gjøre en samlet gjennomgang hvor alle de ulike fondsordningene på scenekunstrådet kan sees i sammenheng.

Det er imidlertid et underlig grep å parallelt svekke musikk- og scenekunstinstitusjonenes vilkår for å programmere og samarbeide med frittstående kompanier og kunstnere.

Musikk- og scenekunstlandskapet er preget av økende grad av samarbeid mellom institusjonene og frittstående kompanier, ensembler og enkeltkunstnere. Samarbeidet finner sted i ulike former og varierer med ulike arbeidsmåter og institusjonenes ulike vektning av egenproduksjon, samproduksjon og programmering av gjestespill.

En gjenoppbygging av økonomien og styrking av hele denne infrastrukturen av forskjelligartede institusjoner er viktig for å stimulere videre til kunstnerisk initiert samarbeid.

Vi viser til rapporten Mobilisering for mobilitet. Formidling av fri scenekunst som tar til orde for en slik styrking av programmeringsøkonomien hos arrangørene.

Her vises det også til kulturhusenes uutnyttede potensial som visnings- og formidlingsarenaer for de frittstående kunstneres og kompanienes forestillinger (jf. og evalueringen av den tidligere tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper og evalueringen av arrangørstøtten).

Turné- og formidlingsnettverk kan bidra til en styrking av kulturhusenes programmeringsøkonomi og -kompetanse, og dermed til at denne allerede eksisterende infrastrukturen kan utnyttes bedre. Dansenett Norge er et eksempel på et slikt turnénettverk som samarbeider med en rekke kulturhus over hele landet.

Norsk Scenekunstbruks formidlingsnettverk og refusjonsordning for arrangører er en annen velfungerende ordning. Med en styrking kan denne ordningen utvides til å omfatte et samarbeid med kulturhus om turnéslynger.

Samlet vil en slik gjenoppbygging og styrking av programmerings- og samproduksjonsøkonomien bidra til at kvalitetssikrede forestillinger får lengre levetid og kunstnerne får mer langsiktighet og utviklingsmuligheter. Ikke minst får et større publikum i ulike deler av landet tilgang til et mer mangfoldig scenekunsttilbud der de bor.

I tillegg vil en gjenoppbygging og styrking av den uavhengige programmerings- og samproduksjonsøkonomien bidra til at kunstfaglige beslutninger spres til et mangfold av virksomheter som hver og én kan programmere og velge hvem de vil samarbeide med ut ifra selvstendige kvalitetsvurderinger, uavhengig av Kulturrådets beslutninger.

### Skuespiller- og danseralliansen og Musikeralliansen

Vi vil også understreke den betydningen Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) har som en treffsikker løsning i et differensiert arbeidsmarked. SKUDA har et kulturpolitisk formål som imøtekommer bransjens behov for fleksibel arbeidskraft og bidrar til å stabilisere skuespilleres og danseres yrkessituasjon som er preget av midlertidige ansettelse og oppdrag.

Skuespiller- og danseralliansen er også en god modell for Musikeralliansen som ble etablert høsten 2023 med statstilskudd. Når midlene ikke ble videreført i 2024 fremstår dette som et meningsløst engangstilskudd.

Vi vil samtidig understreke at en videre styrking av både SKUDA og Musikeralliansen må ledsages av en styrket institusjonsøkonomi. For at disse virksomhetene skal fungere etter hensikten må det eksistere sterke arbeids- og oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å opprettholde produksjonen og antallet involverte kunstnere.

Svekket institusjonsøkonomi gir seg allerede merkbare utslag i økte lønnskostnader for SKUDA, fordi de kunstnerne som er ansatt i SKUDA har færre oppdrag hos andre arbeids- og oppdragsgivere.

### Kompetanseflukt innenfor sceneteknikk

Videre er vi fortsatt bekymret for pandemiens ettervirkninger på kompetansesituasjonen, og særlig for kompetanseflukt innenfor sceneteknikk. Vi viser også til rapporten "[Forestillingen er avlyst](#)" [Frafall av teknikere i sceneteknisk bransje og forslag til tiltak](#) hvor det kommer fram at det har vært et markant frafall av teknikere i sceneteknisk bransje.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er helt avhengige av sceneteknisk kompetanse, og et frafall er kritisk for bransjen. Samtidig har institusjonenes økonomiske handlingsrom og produksjonsvolum stor betydning for vilkårene for forutsigbare arbeidsmuligheter, vedlikehold og styrking av sceneteknisk kompetanse og trygge og regulerte arbeidsforhold for frilansere så vel som fast ansatte sceneteknikere.

## BUDSJETTPROSEDYRER OG GJENNOMSIKTIGHET

**Vi ber om at lønns- og priskompensasjon er basert på realistiske prognoser, fremfor at det legges opp til en justering i revidert nasjonalbudsjett, og at tall og beregninger fremstilles på en gjennomiktig og etterprøvbart måte i statsbudsjettet.**

Vi vil advare mot at det blir en gjentagende og systematisk budsjettprosedyre å legge opp til en justering av rammetilskuddet i revidert nasjonalbudsjett. En slik omlegging vil undergrave rammetilskuddets logikk og den forutsigbarheten som er nødvendig for god måloppnåelse og ressursutnyttelse i langtidsplanleggende institusjoner. Endret budsjettprosedyre skaper særlige utfordringer for de musikk- og scenekunstinstitusjonene som har delt offentlig finansiering med fast fordelingsnøkkel.

Like viktig er det at beregningene er gjennomsiktede og etterprøvbare og basert på nøkkeltallene som presenteres i statsbudsjettet. Et slikt felles og forståelig tallgrunnlag er nødvendig for at det skal være mulig å ha en offentlig samtale om konsekvensene av budsjettet, slik at Stortingets vedtak fattes på riktige premisser.

Vi ber om at det kommer tydelig fram hvilke nøkkeltall, og hvilken vektning mellom KPI og lønn, som er lagt til grunn for beregningene av lønns- og priskompensasjon, jf. våre egne tabeller ovenfor.

## **RAMMETILSKUDD FREMFOR PROSJEKTFINANSIERING**

**Vi ber om at gjenoppbyggingen av institusjonsøkonomien må skje i form av økte grunnbevilgninger som sikrer institusjonenes kunstneriske handlingsrom, og at det ikke omfordeles midler fra rammetilskuddet til prosjektf finansiering som svekker forutsigbarheten og innebærer sterkere politisk styring, ensretting og mer byråkrati.**

Vi er kritiske til at regjeringen fortsetter det siste tiårets skrittvisse omfordeling fra institusjonenes rammetilskudd til politisk styrte prosjekttilskudd. Parallelt med at institusjonenes rammetilskudd reduseres fra år til år, er det en merkbar tendens til at en liten andel av disse kuttene blir delt ut igjen som uforutsigbare prosjekttilskudd eller engangstilskudd som svarer på politiske forventninger og prioriteringer.

Denne tendensen kommer tydelig fram i statsbudsjettet for 2024, hvor det er lagt inn en ny tabell med oversikt over alle engangstilskuddene. Den viser seg også i overføringen av mangfolds- og inkluderingsmidler fra driftstilskudd over statsbudsjettet til engangstilskudd over tippemidlene. Dette er midler som først ble omfordelt fra institusjonenes rammetilskudd til prosjekttilskudd som en del av ABE-reformen.

Uten at dette er tydelig kommunisert, omfordeles det på denne måten fra år til år midler fra rammene for den egneinitierte, frie kunstneriske utviklingen til politiske styrte prioriteringer. Dette er en utvikling som svekker institusjonenes kunstneriske frihet og vilkårene for langsiktig planlegging, og som sammen med økt søknadsarbeid og rapportering, dreier oppmerksomheten bort fra den kunstneriske produksjonen i selve kjernen av virksomheten.

For de institusjonene som har delt offentlig finansiering med fast fordelingsnøkkel mellom stat og region, skaper prosjektf finansiering eller engangstilskudd også usikkerhet og mindre forutsigbarhet knyttet til den regionale oppfølgingen.

Denne dreiningen samsvarer dårlig med regjeringens [forslag til lovfesting av armlengdeprinsippet](#) som taler mot detaljert politisk styring gjennom prosjekttilskudd eller øremerkede tilskudd som begrenser institusjonenes muligheter til selv å prioritere ressursene innenfor gitte juridiske rammer og overordnede kulturpolitiske mål.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene har et sammensatt mandat som fordrer et størst mulig kunstnerisk handlingsrom. Dette er virksomheter som står i et krevende spenn mellom kunstnerisk utvikling og nyskaping og et bredt formidlingsansvar som demokratiske fellesarenaer. Det betyr at de må balansere en rekke mål og hensyn som ikke alltid er like lett forenlige. Hver enkelt virksomhet må derfor ha frihet til selv å finne fram til en best mulig balanse ut ifra sin egenart og sine egendefinerte mål og kunstneriske profil.

Vi minner ellers om at rammetilskuddet er en effektiv ordning som sikrer at offentlige midler kanaliseres direkte til kunstnerisk virksomhet uten unødvendig byråkrati verken på bevilgnings- eller mottakersiden.

## POSTPLASSERING OG NAVNGITTE MOTTAKERE

Vi ber om at tilskuddet til samtlige av musikk- og scenekunstinstitusjonene, som inngår i den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling, samles på kap. 323 post 70 Musikk- og scenekunstinstitusjoner. Videre forutsetter vi at alle disse institusjonene beholdes som navngitte tilskuddsmottakere i statsbudsjettet.

### Kjennetegn ved institusjonene

Viktige kjennetegn ved musikk- og scenekunstinstitusjonene er at de har karakter av å være *varige*, profesjonelle virksomheter med skiftende kunstnerisk ledelse. Institusjonene skiller seg fra personlige kunstnerskap som derimot eksisterer i kraft av den eller de kunstnerne som har etablert virksomheten og som selv eier og styrer den.

Hver enkelt av disse selvstendige institusjonene ivaretar og utvikler, innenfor sin egendefinerte kunstneriske profil, et bredt spekter av individuelle kunstnerskap og prosjekter, som samlet representerer et mangfold av estetiske uttrykk.

Samlet utgjør disse institusjonene fundamentet i den nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling av musikk og scenekunst, og kan sammenlignes med universitetene og høgskolene som en sentral del av den institusjonelle infrastrukturen innenfor høyere utdanning og forskning.

Etter vårt syn bør alle slike profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner, som i dag er spredt på ulike kapitler og poster i statsbudsjettet, samles på kap. 323 post 70. Vi mener at følgende NTO-virksomheter bør flyttes fra andre kapitler og poster til kap. 323 post 70:

Fra kap. 325, post 78 *Barne- og ungdomstiltak*: Norsk Scenekunstbruk

Fra kap. 320, post 75 *Tilskudd til litteraturhus, kunstscener og kompanier m.m.* BIT Teatergarasjen, Black Box teater, Det Norske Kammerorkester, Det Norske Solistkor, Edvard Grieg Korene, Kloden teater, Kvääniteatteri, Nordic Black Theatre<sup>1</sup>, Riksscenen for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans, Rosendal Teater, Teater Manu, Unge Viken Teater og Østfold Internasjonal Teater.

Fra kap. 320, post 74 *Organisasjoner og kompetansesentre m.m.* Dramatikkens hus.

Vi ber også om at tilskuddet til Skuespiller- og danseralliansen (SKUDA) – som en unik og nasjonal ordning – består som enkeltstående tilskudd på statsbudsjett under direkte forvaltning av Kulturdepartementet på lik linje med musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Fra kap. 320 post 55 *Norsk kulturfond*: BIT20 Ensemble

### Felles overordnede mål

Alle disse profesjonelle, varige/faste musikk- og scenekunstinstitusjonene inngår i den samme nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling, og bidrar samlet til å nå de overordnede kulturpolitiske målene for musikk- og scenekunstmrådet som begrunner tilskuddet til de institusjonene som i dag mottar midler på kap. 323 post 70.

---

<sup>1</sup> Nordic Black Theatre er i en organisatorisk omdanningsprosess med sikte på å sikre virksomheten som en varig institusjon med kunstnerisk ledelse på åremål.



Vi finner derfor ingen logikk i å splitte tilskuddene til de institusjonene som inngår i denne nasjonale infrastrukturen på ulike budsjettposter med ulike «formålsinnretninger», og vi får ikke øye på hva det er som skiller musikk- og scenekunstinstitusjonene på de nye postene 74/75 på kap. 320 fra institusjonene som i dag mottar tilskudd på kap. 323 post 70.

Heller ikke kan vi se hvordan dagens poststruktur bidra til «økt likebehandling av tilskuddsmottakere ved å kunne se lignende tiltak i sammenheng på tvers av fagfelt» (Prop. 1 S (2020–2021)) all den tid vi ikke ser hva som er likhetene mellom musikk- og scenekunstinstitusjonene på kap. 320 post 74/75 og de øvrige virksomhetene på de samme postene, ei heller mellom Norsk Scenekunstbruk og de øvrige virksomhetene på kap. 325 post 78.

### Overføring av ansvar for tilskuddsforvaltning til Kulturtanken

I statsbudsjettet for 2024 varsles det at Kulturtanken vil få overført mer ansvar for tilskuddsforvaltning. Vi er kjent med at Kulturtanken i den forbindelse har fått i oppdrag å kartlegge «barne- og ungdomskulturaktører» som mottar statlige tilskudd over KUDs budsjett, vurdere opprettelse av tilskuddsordninger for «sammenlignbare barne- og ungdomskulturaktører» og bidra med et «begrunnet forslag til videreføring av enkelttilskudd til aktører som ikke kan/bør innlemmes i eventuelle nye tilskuddsordninger».

Dette er en god anledning til å flytte tilskuddet til Norsk Scenekunstbruk til kap. 323 post 70. Som profesjonell scenekunstinstitusjon, har Scenekunstbruket i dag en ulogisk plassering på statsbudsjettets kap. 325 post 78 *Barne- og ungdomstiltak* sammen med frivillighet og amatørvirksomhet.

For å sikre den kunst- og kulturfaglige kvaliteten i den profesjonelle kunsten for barn og unge, vil vi generelt advare mot å skille ut det som i oppdragbrevet til Kulturtanken er omtalt som «barne- og ungdomskulturfeltet» fra det øvrige profesjonelle kunstfeltet. Alle de profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjonene hører etter vårt syn hjemme på kap. 323 post 70, uavhengig av om de i sitt arbeid legger særlig vekt på barn og unge som publikum. Vi minner også om at alle musikk- og scenekunstinstitusjoner i dag har et tilbud rettet mot barn og unge som en del av sin kjernevirksomhet.

Det er også viktig at Kulturtanken som tilskuddsforvalter ikke selv har en utøverrolle som overlapper og konkurrerer med egne tilskuddsmottakere om oppgaver som prinsipielt ikke kan ligge i et direktorat, men som kun kan utføres av selvstendige virksomheter på en armlengdes avstand fra politikken.

Vi legger ellers til grunn at tilskuddet til Scenekunstbruket videreføres som enkelttilskudd, og at denne institusjonen sikres nødvendig forutsigbarhet. Scenekunstbruket er en viktig og unik kunstnerisk virksomhet, *uten* «sammenlignbare aktører» eller «alternative tilbydere» (jf. Prop 1 S (2022-2023)) som kan eller bør konkurrere om de samme midlene fra en søkbar ordning ut ifra felles tildelingskriterier.

## NATIONALTHEATRET

**Vi ser fram til en gjennomføring av rehabilitering og modernisering av Nationaltheatret som anerkjenner at dette er et nasjonalt løft for hele bransjen med et langt tidsperspektiv. Det må sikres at Nationaltheatret kan opprettholde driften i hele perioden prosjektet pågår.**

Moderniseringen av Nationaltheatret har vært utredet grundig over lang tid. Vi ser nå fram til Statsbygg sin utredning av mulighetene for å rehabilitere Nationaltheatret og Nasjonalgalleriet med moderne scene og biscene på Tullinløkka.

Vi legger til grunn at departementets løsningsforslag sikrer at Nationaltheatret kan være i aktivitet i den gamle bygningen fram til nye scener kan tas i bruk. Ellers vil vi miste Nationaltheatret som institusjon i

flere år fordi mulighetene for alternative scener ikke finnes. Det vil være det samme som å legge ned Nationaltheatret som sådan og innebære en kompetanseflukt uten sidestykke i Norges kulturhistorie.

## KLODEN TEATER

**Vi anmoder om at driftstilskuddet som Kloden teater fikk innvilget som et engangstilskudd i 2023 videreføres som fast rammetilskudd. I tillegg ber vi om at staten bidrar med investeringsmidler til byggeprosjektet Teaterhuset Kloden teater i 2025. Det kan være siste mulighet til å få dette prosjektet realisert og sikre Kloden teaters fremtid.**

Kloden teater er et programmerende teater med barn og unge som hovedmålgruppe. Teateret jobber systematisk for å tilby et bredt spekter av kunstneriske uttrykk gjøre scenekunsten mer tilgjengelig for befolkningsgrupper som er underrepresentert – både som publikum og deltakere. I tillegg har Kloden teater ambisjoner om å være et ressurscenter for landets og byens scenekunstnere, og vil kunne imøtekomme prekære behov for prøve- og visningslokaler.

I 2023 mottok Kloden teater driftstilskudd over statsbudsjettet etter Stortingets behandling av revidert nasjonalbudsjett. Når disse midlene ikke er videreført, fremstår dette som et meningsløst engangstilskudd, og det skaper stor usikkerhet for den videre utviklingen av teateret.

Statlige midler til Kloden teater er nødvendig for å sikre den ordinære driften, men også for den videre utviklingen av teateret som nå er inne i siste fase av et utviklingsprosjekt – fra å være på midlertidige scener til å ha et ferdig prosjektert teaterhus i Groruddalen i Oslo.

Forprosjektet for etablering av Kloden teater er ferdigstilt, og prosjektet er godt forankret i Oslo kommune som har bidratt med både driftsmidler og kulturhusmidler. Statlige investeringer i byggeprosjektet i 2025 er trolig siste mulighet for å få dette prosjektet realisert. Fra 2026 utløper den forpliktende avtalen, og eiendomsutvikler står fritt til å finne andre leietakere til bygningene. En unik mulighet for å få realisert Kloden teater sine planer vil da gå tapt, og teateret vil måtte lete etter nye lokaler for å kunne fortsette virksomheten.

**Vedlegg:****NÆRMERE OM FINANSIERING, REGELVERK/ORGANISERING OG SATSINGER****Innhold**

<b>1. Finansiering</b>	<b>12</b>
Faste fordelingsnøkler	12
Privat finansiering	13
<b>2. Regelverk og organisering</b>	<b>14</b>
Revisjon av kulturloven	14
Organisering av armlengdeprinsippet	14
Kvalitetsmålet og dialogbasert styring	15
Forenklet kultur moms	17
Fleksibilitet og arbeidsmiljøloven	17
Ytringsmangfold og tilgjengelighet	18
Den kulturelle skolesekken og kvalitetsmålet	19
Koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk	20
<b>3. Satsinger</b>	<b>22</b>
Produksjons- og formidlingslokaler	22
Det offentlige ordskiftet og kunstkritikken	22
Insentivordning for ny dramatikk	23
Internasjonalt samarbeid	23
Ny teknologi	24
Scenekunsten og språket	24
Kor og vokalensembler	25
Bærekraft i norsk musikk og scenekunst	25

# 1. FINANSIERING

## FASTE FORDELINGSNØKLER

NTO er glad for at det er bred politisk enighet om at staten har det finansielle hovedansvaret for å sikre en nasjonal infrastruktur av musikk- og scenekunstinstitusjoner, og at faste fordelingsnøkler videreføres for å sikre institusjonene med delt finansiering nødvendig økonomisk forutsigbarhet og derigjennom et mest mulig likeverdig tilbud i hele landet. Det er samtidig viktig at dialogen mellom forvaltningsnivåene styrkes, og at staten tar sitt ansvar for at fylkeskommuner og kommuner sikres økonomisk handlingsrom til å opprettholde sin andel av den offentlige finansieringen.

### Styrket dialog og samordnet tilskuddsforvaltning

For at ordningen med faste fordelingsnøkler skal fungere etter intensjonen, må dialogen mellom forvaltningsnivåene systematiseres og forbedres. En slik dialogbasert praktisering av ordningen vil gi bedre vilkår både for lokalt selvstyre og for en helhetlig nasjonal kulturpolitikk som sikrer et mest mulig likeverdig kulturtilbud.

Styrket dialog er også en forutsetning for en samordnet tilskuddsforvaltning som sikrer at institusjonene ikke utsettes for gjensidig motstridende styringssignaler eller at det legges instrumentelle føringer for tilskuddet.

### Felles kriterier for en god styringsdialog

Etter vårt syn bør forvaltningsnivåene utvikle felles kriterier, i dialog med institusjonene, for hva som er en god styringsdialog. Disse kriteriene må være forankret i armlengdeprinsippet. Det er viktig at dialogen er med på å sikre institusjonenes kunstneriske handlingsrom – og at dialogprosesser, søknadsarbeid og rapportering ikke stjeler ressurser fra kjernevirksomheten.

### Styreoppnevning

Vi mener også at en mer systematisert dialog mellom forvaltningsnivåene bør omfatte oppnevning av styremedlemmer. Etter vårt syn bør også staten som tilskuddspart bidra til at det ligger gode retningslinjer til grunn for styreoppnevning, så vel som for styrenes sammensetning og rolle, uavhengig av valgt selskapsform og hvem som eventuelt eier institusjonen. Vi vil særlig understreke at profesjonelle, gjennomsiktede og etterprøvbare prosedyrer for styreoppnevning må sikre at styrene fungerer på en armlengdes avstand fra politiske myndigheter (jf. [NTOs syv standpunkter om hvordan armlengdeprinsippet best ivaretas](#)) og at mangfold og representasjon er godt ivaretatt i styresammensetningen.

### Utvidelse og oppfølging av ordningen

Ordningen med faste fordelingsnøkler bør etter vårt syn vurderes utvidet til å omfatte flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene som har delt finansiering, for slik å sikre større forutsigbarhet. I tillegg ber vi om at staten trapper opp sin andel av tilskuddet til de institusjonene som har fast fordelingsnøkkel, men hvor staten har bidratt med mindre enn 70 prosent helt siden disse institusjonene kom inn i ordningen. Det gjelder f. eks. Brageteatret og Opera Østfold.

### Fylkessammenslåing og turnéområder

Med mål om å sikre innbyggerne på små og store steder et mest mulig likeverdig tilbud, ber vi også om at Kulturdepartementet går i en nærmere dialog rundt konsekvensene av fylkessammenslåingen i 2018 med de teatrene som har utvidet turnéområdet og som står i et kritisk press som følge av manglende justering av tilskuddsrammen. Dette gjelder for eksempel Turnéteatret i Trøndelag hvor [evalueringen av](#)

teatret i 2019 pekte på et åpenbart misforhold mellom den oppgaven teatret har som turnerende for det nye storfylket, og de rammene teatret har for å lykkes med dette. Et annet eksempel er Teater Vestland som etter regionreformen satser som turnéteater for hele Vestland fylke.

## PRIVAT FINANSIERING

**NTO er positiv til tiltak som kan stimulere privat finansiering som et supplement til offentlig finansiering og derigjennom styrke den totale økonomien i sektoren. Vi oppfordrer til en politikkutforming som er basert på kunnskap og en realistisk vurdering av mulighetene for å fremskaffe private gaver og sponsormidler for de profesjonelle, fellesfinansierte musikk- og scenekunstinstitusjonene, men også til en prinsipiell diskusjon om statens rolle, mål og virkemidler.**

### Politiske forventninger

Private gaver og sponsormidler kan være et kjærkomment supplement til offentlige bevilgninger og åpne for viktige satsinger og prosjekter som ellers ikke ville vært realiserbare. Reduserte offentlige bevilgninger og økte kostnader fører imidlertid til et økende behov for private midler til å opprettholde den ordinære driften, og ikke bare til å finansiere ekstraordinære prosjekter. Samtidig vet vi at det er vanskelig å fremskaffe slike midler til selve kjernevirksomheten.

I tillegg kommer politiske forutsetninger om «å utvikle andre inntektskilder enn det offentlige tilskuddet», kombinert med oppfordringen i statens tilskuddsbrev om å «holde brukerbetalingen nede». Dette setter musikk- og scenekunstinstitusjonene i en krevende situasjon all den tid vi vet at det er publikumsinntekter som utgjør den viktigste andelen av egeninntektene (samlet rundt 70 pst. i et normalår).

### Kost-nytte og effektiv ressursutnyttelse

I 2022 utgjorde sponsor- og gaveinntekter ca. 2,2 pst. av NTO-virksomhetenes samlede driftsinntekter. NTOs kartlegginger viser at midlene er ujevnt fordelt både geografisk og mellom store og små og type virksomhet. Rundt 30 pst. av virksomhetene hadde ikke sponsor- og gaveinntekter i 2022.

I tillegg til at forutsetningene er ulike og beror på bl.a. geografi, størrelse og type virksomhet, er det ressurskrevende å fremskaffe gaver og sponsormidler i allerede underadministrerte institusjoner. Ofte kan resultatene av arbeidet være marginale i forhold til innsatsen, og institusjonene må balansere mellom kost-nytte og vurdere hva som faktisk er mest effektiv ressursutnyttelse. Noen av virksomhetene rapporterer at de ikke har tilstrekkelige administrative ressurser til å drive denne typen inntektsarbeid over tid.

### Faglig integritet og etiske dilemmaer

Dette er et arbeid som også må sees i sammenheng med virksomhetenes faglige integritet, bærekraftarbeid og etiske kompass. Alt dette må tas med i fortløpende vurderinger av samarbeidspartnere og hvor grensene går for gjenytelser.

### Tilrettelegging for flere fond og stiftelser

Avviklingen av gaveforsterkningsordningen fører til svekket økonomi for de som jevnlig mottok gaveforsterkningsmidler i perioden 2015-2022. Etter vårt syn bør det vurderes alternative virkemidler, herunder tiltak som kan stimulere til at det etableres flere private fond og stiftelser.

Et større antall allmenntilgjengelige stiftelser og mer tilgjengelige fondsmidler er en forutsetning for at mer fondsmidler skal komme profesjonelle kunstinstitusjoner til gode, uten at disse virksomhetene risikerer å utkonkurrere sine egne lokale samarbeidspartnere i kampen om allerede begrensede midler.

### Skatteinsentiver

Det kan også være grunn til å utrede prinsipielle og demokratiske sider og økonomiske konsekvenser av former for skatteinsentiver for å fremme private gaver, i lys av at det i dag eksisterer slike ordninger for gaver til forskning og frivillige organisasjoner.

## 2. REGELVERK OG ORGANISERING

### REVISJON AV KULTURLOVEN

**NTO ser fram til en revidert kulturlov som tydeligere forankrer myndighetenes ansvar på kulturfeltet i infrastrukturkravet (GrL. § 100 sjette ledd) og lovfester armlengdeprinsippet. I tillegg ber vi om at en lovfesting av armlengdeprinsippet ledsages av en utredning om hvordan prinsippet forstås og fungerer i praksis.**

Vi viser til [NTOs uttalelse til revisjon av kulturlova](#) og håper på fortgang i dette viktige lovarbeidet. Her tar vi også til orde for at en lovfesting av armlengdeprinsippet ledsages av en utredning av hvordan prinsippet forstås og fungerer i praksis, og vi er glade for at dette støttes av yringsfrihetskommissjonen.

En slik undersøkelse bør etter vårt syn undersøke hvordan prinsippet forstås og praktiseres av politikere og byråkrater på de ulike forvaltningsnivåene, i Riksrevisjonen og i fylkeskommunale/kommunale kontrollutvalg, blant aktører i bransjen og i medienes analyserende og kommenterende kulturjournalistikk.

### ORGANISERING AV ARMLENGDEPRINSIPPET

**Vi ber om en gjennomiktig organisering av politikk og forvaltning som ivaretar armlengdeprinsippet. Det fordrer klare rolle- og ansvarsdelinger som sikrer tydelige skiller mellom politiske og kunstfaglige beslutninger så vel som uavhengig kunnskapsproduksjon.**

I Norge er det over tid bygget opp et gjennomiktig og velfungerende kulturpolitisk system som organisatorisk har sikret armlengdeprinsippet og spredt kunstfaglig beslutningsmyndighet, så vel som nødvendig økonomisk forutsigbarhet for musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Etablerte strukturer har lagt til rette for klare rolle- og ansvarsdelinger og tydelige skiller mellom politiske og kunstfaglige beslutninger, slik at det demmes opp for at politiske interesser på utilbørlig vis styrer kunstneriske valg.

#### Uheldige rolleblandinger og uklare skillelinjer

Kulturdirektoratet har de senere årene skrittvis fått overført flere oppgaver rettet inn mot musikk- og scenekunstinstitusjonene. Disse oppgavene er knyttet til både myndighetsdialog, søknadsbehandling, vurdering av måloppnåelse og utforming av rapporteringskrav, sammen med kunnskapsproduksjon og utviklings- og koordineringsoppgaver.

Etter oppgaveoverføringen til Kulturdirektoratet, erfarer vi at ansvarsdelingen mellom departementet og direktoratet er blitt utydelig. Skillelinjene mellom politikk og direktoratets rolle fremstår som uklare. Likeså skillelinjene mellom Kulturdirektoratets og de selvstendige musikk- og scenekunstinstitusjonenes rolle og faglige vurderinger.

#### Risiko for selvpolisering og svekket institusjonsautonomi

Vi ber om at departementet hele tiden streber etter en gjennomiktig organisering med tydelige skiller mellom departementets politikktutforming og Kulturdirektoratets utøvelse, så vel som mellom direktoratets

faglige vurderinger og musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige kunst- og kulturfaglige vurderinger.

Det er viktig å demme opp mot risikoen for en selvpolitiserings av Kulturdirektoratet, så vel som at direktoratet griper inn i musikk- og scenekunstinstitusjonenes selvstendige vurderinger og beslutninger. Vi vil særlig advare mot at Kulturdirektoratet skal være en *utviklingsaktør* som påvirker musikk- og scenekunstinstitusjonenes faglige valg og utvikling.

Den kunstneriske og faglige utviklingen skal ikke styres av et direktorat, men finne sted i hver enkelt institusjon innenfor rammen av de overordnede målene som begrunner det offentlige tilskuddet. Det er en forutsetning for at armlengdeprinsippet ivaretas i praksis, men også for å sikre den spredte beslutningsmyndigheten og det ytringsmangfoldet som infrastrukturen av selvstendige og forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjoner samlet representerer.

### Maktkonsentrasjon og svekket dialog

Etter oppgaveoverføringene til Kulturdirektoratet erfarer vi også at den direkte dialogen mellom departementet og bransjen selv som førstehåndskilde til nødvendig innsikt i de forskjelligartede musikk- og scenekunstinstitusjonenes utfordringer og behov er svekket.

I stedet blir Kulturdirektoratet et fortolkende mellomledd med tilnærmet enerådende kontroll over virkelighetsbeskrivelsene og kunnskapsgrunlaget for politikktutforming og søknadsbehandling.

### Uavhengig kunnskapsproduksjon

Vi mener at det er uheldig å blande rollene som tilskuddsforvalter og kunnskapsprodusent. En slik rolleblanding gjør det vanskelig å skille mellom relevant styringsinformasjon på den ene siden og på den andre siden kunnskap som er viktig for et informert offentlig ordskifte så vel som for bransjen selv og den langsiktige politikktutforming.

Etter vårt syn bør det derfor vurderes å etablere et eget kunnskapscenter som får overført forsknings-, utrednings- og statistikkoppgaver som i dag ligger i Kulturdirektoratets og Kulturtankens analyseavdelinger. Et slikt center kan organiseres som en selvstendig og faglig uavhengig institusjon med nærhet til forskersamfunnet og nødvendig avstand til politiske myndigheter og tilskuddsforvaltere. (jf. Grund-utvalgets rapport 2012).

En slik organisering vil bidra til uavhengighet, flerstemmighet og kvalitet i kunnskapsproduksjonen, og sikre at det fremskaffes analyser og forskning som kan supplere og korrigere direktoratenes og departementenes egne vurderinger.

## KVALITETSMÅLET OG DIALOGBASERT STYRING

**Vi oppfordrer til at uavhengige periodiske institusjonsevalueringer gjeninnføres som del av en dialogbasert styring, sammen med en forenkling av rapporteringen. Det er viktig å understreke at Kulturdirektoratets nye rolle i tilskuddsforvaltningen ikke kan erstatte disse kvalitative evalueringene uten at det kommer i konflikt med armlengdeprinsippet.**

### Periodiske institusjonsevalueringer

Periodiske institusjonsevalueringer er en viktig del av et dialogbasert styringssystem som anerkjenner at verken kvalitet eller ressursutnyttelse kan reduseres til nøkkeltall, og at kostnadseffektivitet ikke kan løsrives fra det overordnede kvalitetsmålet.

Et grunnleggende dilemma i vurderingen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes måloppnåelse er at *kvalitet* er det overordnede målet. Dette dilemmaet ble etter vårt syn godt løst gjennom de periodiske institusjonsevalueringene hvor kvalitet og ressursutnyttelse ble vurdert i sammenheng av et eksternt fagfellepanel, basert på en dialogisk metode som inkluderte egnevalueringer.

Armlengdeprinsippet ble dermed godt ivaretatt, og evalueringene fremskaffet kunnskap og informasjon om institusjonenes kvalitative måloppnåelse uti fra hver enkelt virksomhets egenart. Med slike kvalitative evalueringer reduseres også risikoen for en målforskyvning eller at oppmerksomheten dreies bort fra institusjonenes kjernevirksomhet til det som lettere kan måles og telles.

For å sikre etterrettelige evalueringer av så vidt komplekse virksomheter som teatrene og orkestrene, vil vi likevel understreke betydningen av at nødvendig bransjekompetanse og fagfellevurdering står sentralt i evalueringsarbeidet. Vi oppfordrer videre til at en dialogbasert metode videreføres, og at det legges til grunn et dynamisk syn på hva som er god økonomistyring (jf. [Kostnadseffektivitet og god økonomistyring i scenekunstselskapene](#), Trond Bjørnenak 2016).

### Forenklet rapportering

Sammen med en gjeninnføring av slike periodiske evalueringer, mener vi at den årlige rapporteringen bør forenkles.

Etter at Kulturdirektoratet fikk overført ansvar for tilskuddsforvaltningen, erfarer vi at det er innført nye detaljerte rapporteringskrav om institusjonenes arbeidsmåter, programmering og innholdsproduksjon.

Et eksempel er spørsmål om institusjonen i rapporteringsåret har vært «i dialog med barn og unge for å utvikle nye formidlingsmetoder og tilbud tilpasset ulike aldersgrupper?» Et annet eksempel er rapportering om mangfold og inkludering, herunder «valg av innhold og programmering» og «valg av samarbeidspartnere eller tilknyttede kunstnere».

Rapporteringskrav fra de samme myndighetene som forvalter tilskuddet til institusjonene har, om enn utilsiktet, en virkning på institusjonenes valg. Det betyr at detaljert rapportering som nærmer seg programmeringen og innholdsproduksjonen innebærer en indirekte politisk styring som kommer i konflikt med armlengdeprinsippet og virker ensrettende. Dette er et viktig hensyn som må tas selv når informasjonen brukes til å gi et samlet bilde av feltet, ettersom virkningen på hver enkelt institusjon likevel er den samme.

Generelt er det viktig at en detaljert rapportering ikke overstyrer institusjonenes egne, profesjonelle valg som er tilpasset den enkelte institusjonens egenart og omgivelser. Det er også viktig å unngå at rapporteringskravene fører til en oppmerksomhetsforskyvning som utilsiktet kan bidra til å styre institusjonenes prioriteringer og ressursbruk bort fra kjernevirksomheten. For eksempel kan innføringen av en så omfattende rapportering på klima- og miljøtiltak som ble innført i tilknytning til institusjonenes budsjettøknader for 2025 føre til det.

En gjeninnføring av uavhengige institusjonsevalueringer, kombinert med forenklet årlig rapportering, vil dermed ikke bare gi bedre kvalitativ innsikt i institusjonenes måloppnåelse over tid. Det vil også demme opp mot utilsiktet politisk styring og unødvendig byråkrati.



## FORENKLET KULTURMOMS

NTO anmoder om at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst fjernes, og at disse områdene innlemmes i avgiftssystemet med lav sats i tråd med Kulturmomsutvalgets forslag. En slik lovendring har i dag bred tilslutning i bransjen og vil bidra til betydelig forenkling og effektivisering, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader.

Etter endringen i loven i 2010 ble kinoer, museer, gallerier, opplevelsessentre og fornøyelsesparker omfattet av avgiftssystemet, mens musikk og scenekunst fortsatt er unntatt avgift, på tross av kulturmomsutvalgets forslag om at adgang til de fleste former for kulturarrangementer skulle omfattes av kulturmoms.

Det bør etter vårt syn veie tungt at en slik «breddemodell» som utvalget tok til orde for vil innebære store forenklinger for aktørene ved at man vil slippe vanskelige avgrensninger og fordelings spørsmål som oppstår når man driver såkalt delt virksomhet (dels avgiftsunntatt og dels avgiftspliktig). I tillegg vil man med en slik modell unngå at det oppstår konkurransemessige forskjeller mellom aktører som tilbyr tjenester til publikum i det samme markedet.

For en nærmere begrunnelse og redegjørelse for forslag til endring av merverdiavgiftsloven viser vi til vår tidligere anmodning om innføring av kulturmoms med vedlagt notat fra Ernst & Young utarbeidet etter oppdrag fra NTO. Vi viser også til NTOs hørings svar til NOU 2022:20 Et helhetlig skattesystem. Her legger vi til grunn at ingen av utvalgets forslag som gjelder avgiftsplikt for salg av billetter til musikk og scenekunst kan vurderes gjennomført uten at det i forkant blir foretatt en langt grundigere analyse av kulturpolitiske konsekvenser.

## FLEKSIBILITET OG ARBEIDSMILJØLOVEN

**Musikk- og scenekunstinstitusjonene er avhengige av fleksibilitet i arbeidskraften. Vi ber derfor om en gjennomgang av hvordan arbeidsmiljøloven kan gi nødvendig fleksibiliteten for å sikre målet om kunstnerisk kvalitet og økonomisk bærekraft, så vel som opprettholdelse av arbeidsplasser.**

NTO er enig med Arbeidsgiverforeningen Spekter i at den samlede innstramningen av arbeidsmiljøloven vil få store og uheldige konsekvenser for musikk- og scenekunstbransjen i Norge.

Endringene omfatter innskrenket adgang til bruk av midlertidig ansettelse og innleid arbeidskraft, samt en ny presumsjonsregel knyttet til arbeidstakerbegrepet der arbeidsgiver bærer bevisbyrden dersom oppdragstakere fremsetter krav om fast ansettelse og etterbetaling av lovpålagte goder fordi de mener de skulle vært ansatt.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er avhengige av fleksibilitet i arbeidskraften for å sikre kvalitetsmålet og økonomisk bærekraft. Samlet vil innstramningene svekke den nødvendige fleksibiliteten og føre til store økonomiske kostnader, sammen med en økt administrativ byrde på allerede pressede institusjoner. På sikt vil dette ikke bare svekke institusjonenes måloppnåelse og publikumstilbudet, men også føre til færre arbeidsplasser for kunstnere og kulturarbeidere som følge av redusert aktivitet. Dette stikk i strid med regjeringens intensjon om et arbeidsliv preget av trygghet og forutsigbarhet.

NTO er enig med Arbeidsgiverforeningen Spekter i at den samlede innstramningen av arbeidsmiljøloven vil få store og uheldige konsekvenser for musikk- og scenekunstbransjen i Norge, i strid med regjeringens intensjon om et arbeidsliv preget av trygghet og forutsigbarhet.

## YTRINGSMANGFOLD OG TILGJENGELIGHET

**NTO ber om at det legges til rette for at musikk- og scenekunstinstitusjonene samlet kan bidra til å fremme kulturelt mangfold gjennom ulike tilnærminger og arbeidsmåter forankret i hver institusjons egenart. Samtidig vil vi understreke at en langsiktig innsats for å fremme ytringsmangfold må begynne i skolen, som den unike fellesarena den er, og følges opp gjennom hele utdanningsløpet.**

### Bredt mangfoldsbegrep og spredt definisjonsmakt

Både som arbeidsgivere og meningsdannende virksomheter, har musikk- og scenekunstinstitusjonene ikke bare et ansvar for fremme ytringsmangfold og flerstemmighet, men også en betydelig egeninteresse av å fremme kulturelt mangfold som en ressurs i den kunstneriske utviklingen, i organisasjonen og blant publikum.

Med det store forrådet og rikdommen av fortellinger, stemmer, perspektiver og personlige erfaringer som kan komme til uttrykk i musikken og scenekunsten, knytter det seg også store muligheter til musikk- og scenekunstinstitusjonene som inkluderende og inviterende fellesarenaer hvor alle kan kjenne seg velkomne.

En forutsetning for å realisere disse mulighetene er at hver enkelt virksomhet selv har definisjonsmakt til å presisere og operasjonalisere mangfoldsbegrepet, i dialog med omgivelsene og i henhold til egne kunstneriske visjoner og mål. Det er variasjonene og de ulike tilnærmingene som samlet skaper ytringsmangfold og flerstemmighet.

Vi er derfor glade for at det i politikkkutformingene legges til grunn et bredt mangfoldbegrep som både handler om kunstnerisk mangfold og om mangfoldet i befolkningen, og som rommer flere dimensjoner slik som sosial og kulturell bakgrunn, kjønn, funksjonsvariasjoner og alder.

Derimot er vi kritiske til at Kulturdirektoratet i sin rolle som nasjonal mangfoldskordinator har innsnevret det brede mangfoldsbegrepet som er gitt i tildelingsbrevet fra departementet og i stedet legger særskilt vekt på fire bestemte målgrupper. Vi stiller oss spørrende til en slik selvpolitisering av oppdraget, og vil advare mot en paradoksal direktoratstyrt normering og ensretting av institusjonenes mangfoldsarbeid.

Det må ikke omfordeles verken definisjonsmakt eller midler fra forskjelligartede, frie kunstinstitusjoner til direktoratets oppdrag for å «mobilisere til målrettet handling i kulturinstitusjoner og i kulturlivet generelt». En slik omfordeling vil føre til at Kulturdirektoratets mangfoldsoppdrag virker stikk i strid med selve intensjonen om å fremme ytringsmangfold og flerstemmighet.

### Demokratisk prispolitikk

Vi deler departementets ambisjon om at institusjonene skal arbeide for å «senke tersklene for deltakelse og [...] holde brukerbetalingen nede». Dette politiske kravet til institusjonene må imidlertid ledsages av bevilgninger som sikrer institusjonene økonomisk handlingsrom til å opprettholde en differensiert prispolitikk.

All den tid regjeringen fortsetter nedbyggingen av institusjonsøkonomien, kommer behovet for å kompensere for dette med økte billettpriser i konflikt med målet om kulturelt mangfold og et likeverdig kulturtilbud som er tilgjengelig for alle på tvers av økonomiske, sosiale og kulturelle skillelinjer.

Vi minner om at billettinntekter utgjør den største andelen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes egeninntekter, og at det utover dette finnes få private inntektskilder som er tilgjengelige for disse fellesskapsfinansierte institusjonene, jf. avsnittet om privat finansiering ovenfor.

## Skole og utdanning

Vi vil også understreke den betydningen skole- og utdanningssiden har for å fremme et større mangfold og som premissgivere for musikk- og scenekunstinstitusjonenes mangfolds- og rekrutteringsarbeid.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene setter i dag store ressurser inn både på formidlings- og talentprogram. Det er likevel begrenset hvilket utdanningsansvar disse institusjonene kan påta seg, og deres innsats må følges opp gjennom en bedre koordinert kunnskaps- kulturpolitikk.

## DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN OG KVALITETSMÅLET

**Det kunstneriske og kulturfaglige kvalitetsmålet i Den kulturelle skolesekken må opprettholdes slik at alle landets skolelever får oppleve profesjonell kunst på kunstens egne premisser. Vi ber også om at det rettes opp i den tiltagende ubalansen mellom et voksende administrasjonsapparat og en nedgang i antall kunstmøter for elevene.**

### DKS-ordningens opprinnelig mål og verdi

Noe av det mest verdifulle med Den kulturelle skolesekken (DKS) er at denne ordningen sørger for at alle barn og unge, på tvers av sosiale og økonomiske skillelinjer, får oppleve profesjonell kunst som mange av dem ellers ikke ville fått tilgang eller kjennskap til. Målet med ordningen må derfor fortsatt være at alle landets skoleelever får oppleve profesjonell kunst på kunstens egne premisser, slik denne skapes og formidles av selvstendige kunstnere, virksomheter og institusjoner landet over.

I henhold til målene og prinsippene for DKS slik de er nedfelt i [tidligere styringsdokumenter](#) har kulturfeltet ansvaret for innholdet i DKS-tilbudet og produksjoner skal kvalitetssikres innenfor profesjonelle rammer. Opplæringssektoren har på sin side ansvaret for å gi plass til nødvendig for- og etterarbeid, og sikre nødvendig kunst- og kulturfaglig kompetanse på mottakersiden.

Etter vårt syn er det viktig at Kulturdepartementet klargjør at det er disse målene og prinsippene som skal ligge til grunn for den videre utformingen av DKS-ordningen ettersom både [Barne- og ungdomskulturmeldingen](#) og rapporten [DKS og Kulturtanken. En utredning bestående av en kartlegging av DKS og en evaluering av Kulturtanken](#), har bidratt til å forvirre selve intensjonen med ordningen.

Vi vil advare mot en instrumentell dreining hvor ordningen skal «bidra til å løse mer overordnede samfunnsutfordringer som skolen også er pålagt å løse» så vel som at skolens eget ideal om medvirkning omsettes til et ensrettende krav både når det gjelder form og innhold i den kunsten som de unge møter i skolen. Dette er stikk i strid med armlengdeprinsippet og målet om ytringsmangfold.

Med en slik dreining drives DKS bort fra den opprinnelige intensjonen om å gi elevene noe annet enn det de uansett allerede selv oppsøker eller får i skolehverdagen, og ordningens utjevne effekt og grunnleggende verdi går tapt.

### Kulturtanken

Vi registrerer at Kulturtankens formål er revidert på bakgrunn av [evalueringen](#), og at Kulturtanken heretter skal være statens forvaltningsorgan for barne- og ungdomskultur. Dermed fortsetter byggingen av to store direktorater – Kulturtanken og Kulturdirektoratet. Dette er etater som har til dels overlappende ansvarsområder, og der skillet hovedsakelig går mellom kultur rettet mot voksne eller mot barn.

Vi får på generelt grunnlag ikke tak i beveggrunnen for denne prioriteringen av byråkrati og administrasjon fremfor de selvstendige kunstneriske virksomhetene som systematisk får svekket sine rammer fra år til år. Ikke minst er dette vanskelig å forstå i lys av den urovekkende utviklingen som

avdekkes i evalueringen av Kulturtanken og DKS for en tiltagende ubalanse mellom et voksende administrasjonsapparat og en nedgang i antall kunstmøter for elevene.

### Institusjonens rolle i DKS og direkte skolesamarbeid

For å sikre kvalitet og mangfold i tilbudet er det viktig at elevene får oppleve den kunsten som allerede produseres uavhengig av DKS og ikke kun tilpassede produksjoner. Det er også viktig at elevene får mulighet til å oppleve kunst i profesjonelle teatre og konsertsaler i tillegg til turnéforestillinger og konserter på skolen.

For å sikre dette mener vi at det bør vurderes ordninger som også muliggjør direkte samarbeid mellom institusjonene og skolene utenom DKS. Det kan være billettfond eller midler til skolene øremerket teater og konserter, sammen med nasjonale løsninger for transportkostnader. Dette er nærmere begrunnet i NTOs innspill til handlingsplan for deltakelse.

## KOORDINERT KUNNSKAPS- OG KULTURPOLITIKK

**NTO ber om en offensiv satsing på de humanistiske og estetiske fagene i grunnskolen og gjennom hele utdanningsløpet, og at det etableres strukturer som sikrer nødvendige humaniorafag. Videre oppfordrer vi til at virkemidler som stimulerer og regulerer opprettelsen av nye utdanninger til kunstneryrkene bygger opp under kulturpolitikkenes kvalitetsmål.**

### De estetiske og humanistiske fagene i skolen

Verdien av de estetiske og humanistiske fagene og kunst som læringsmetode er godt dokumentert og forankret i skolens dannelsesoppdrag. Likevel er disse fagene fortsatt marginalisert og preget av mangelfull lærerkompetanse. marginalisert og preget av mangelfull lærerkompetanse.

Vi etterlyser en kompetansehevende satsing på så vel de estetiske og humanistiske fagene i skolen som på kunst- og kulturdelen i andre fag og kunst som læringsmetode. Disse fagenes status og kvalitet må styrkes, men uten at man går glipp av kompetente lærekrefter eller presser de estetiske fagene inn i kunnskapsmaler, prestasjonstester eller målinger som er fremmede for kunstfagenes egenart.

Dette er like viktig for å fremme felles referanserammer og styrke fortolkningskompetansen, som det er for å sikre bredde og kvalitet i rekrutteringen til kunstneryrkene.

Vi ser også fram til den varslede stortingsmeldingen om m 5.-10. trinn med mål om å gjøre skolen mer praktisk og variert, og legger til grunn av Kulturdepartementet vil være en pådriver for at tiltak for å fremme kunst og estetiske fag i skolen og estetiske læringsprosesser blir en sentral del av meldingen.

### Kulturskolen

I tillegg må en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene til for at å sikre at tilbudet er tilgjengelig for alle på tvers av sosiale, økonomiske og kulturelle skillelinjer i befolkningen. Det er i dag store utfordringer knyttet til begrenset grunnfinansiering, høy egenbetaling, smal sosial rekruttering og lange ventelister i mange kommuner.

### Talentutvikling

Grunnlaget for rekruttering til kunstneryrkene legges gjerne tidlig, særlig innenfor musikk og klassisk ballett. For å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige utøvere i Norge, er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnopplæring og i kulturskolene og at det legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Videre må det etableres et helhetlig offentlig utdanningsløp for å sikre at grunnplanet i rekrutteringen ikke er overlatt til private skoler med krav om egeninntjening og foreldres betalingsevne.

### Utsatte humaniorafag

NTO har over tid uttrykt bekymring for utsatte humaniorafag, og særlig for teatervitenskap som i flere år har vært under press i Norge. [Utsynsmeldingen](#) har vekket ytterligere uro for at de humanistiske og samfunnsvitenskapelige fagene nedprioriteres basert på en kortsiktig forståelse av sammenhengene mellom samfunnsbehov og utdanningstilbud og forskning.

Humaniorafagene er kritiske dannelsesfag som kvalifiserer bredt og grunnleggende. For musikk- og scenekunstbransjen er dette helt essensielle fag for kunstnerisk utvikling, rekruttering til bransjen og ikke minst som leverandør av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet og kritikken.

Det er viktig at finansieringssystemet sikrer produksjon og formidling av kunnskap som ikke så lett kan telles og måles, og som dermed ikke gir uttelling i den resultatbaserte delen av finansieringen i høyere utdanning og forskning. Samtidig er det uholdbart at interne økonomiske prioriteringer ved de humanistiske fakultetene skal avgjøre hvorvidt nødvendig humaniorafag som teatervitenskap skal finnes i Norge. Det er et prekært behov for å finne fram til nasjonale ordninger som sikrer utsatte humaniorafag slik at vi unngår at hele kunnskapsfelt forsvinner, jf [NTOs uttalelse om utsatte humaniorafag](#).

Vi vil også understreke betydningen av at Kulturdepartementet, som i mange tilfeller vil være et viktig sektordepartement i vurderingen av tiltak (jf. [Meld. St. 19 \(2020–2021\) - styring av statlige universiteter og høyskoler](#)) er i tett dialog med relevante bransjer for slik å sikre at beslutningene er basert på nødvendig kunnskap om samfunnsbehovene.

### Arbeidskraftoverskudd og kunstpolitikkenes kvalitetsmål

I kunstnermeldingen vises til undersøkelser som tyder på en sterk vekst i kunstnerbefolkningen. Blant annet vises det til at Skuespillerforbundet melder at det hvert år utdannes 100 nye skuespillere fra norske utdanningsinstitusjoner på bachelornivå. I tillegg kommer de som utdannes i utlandet. Også Norske Dansekunstnere melder om en vekst i antall dansekunstnere.

Slik det påpekes i meldingen, bidrar denne tilveksten til at konkurransen om å lykkes som scenekunstner er stor.

Et visst overskudd av arbeidskraft er positivt for utviklingen i bransjen, og med et mer differensiert arbeidsmarked og et bredere uttrykksmangfold er det også behov for flere kompetanser forankret i ulike kvalitets- og profesjonalitetsforståelser. Samtidig fører veksten i tilgjengelige utdanningstilbud til en større variasjon i kvaliteten i studietilbudene. Vi erfarer at stadig flere utdannes til arbeidsledighet eller forsøker å etablere egne virksomheter.

Forventninger om deltagelse fra de som blir stående utenfor fører lett til et forvirret press på knappe kunstpolitiske tilskuddsordninger og ikke minst på institusjonene som viktige arbeidsplasser for kunstnerne. Det kan igjen føre til en risiko for at rettferdighetskrav går på bekostning av kvalitetskrav.

Det er viktig å anerkjenne at institusjonene ikke kan ta ansvar for å løse dette arbeidskraftoverskuddet, og at problemet på ingen måte kan løses ved å legge føringer for institusjonenes programmering og hvem de skal samarbeide med.

Den sterke veksten i antall skuespillere skyldes i hovedsak at det i løpet av kort tid er opprettet flere offentlige og private, akkrediterte utdanninger som imøtekommer etterspørselen fra studentene,

kombinert med en tilrettelegging for at flere studenter skal kunne velge utdannelsetilbud i utlandet med lån fra Statens lånekasse.

Vi mener derfor at de utfordringene som følger av arbeidskraftoverskuddet ikke kan løses av kulturpolitikken alene. Det er like mye et utdanningspolitisk ansvar å sikre at virkemidler som stimulerer og regulerer opprettelsen av nye utdanninger til kunstneryrkene bygger opp under kulturpolitikken kvalitetsmål. Det fordrer systematisk kunnskap om forholdet mellom utdanningstilbudene og kvantitative og kvalitative kunstfaglige kompetansebehov i arbeidsmarkedene.

### 3. SATSINGER

#### PRODUKSJONS- OG FORMIDLINGSLOKALER

**NTO anmoder om at regjeringen innhenter fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i produksjons- og formidlingslokaler for musikken og scenekunsten. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes produksjonsbudsjetter.**

Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling, og det er fortsatt store behov for å videreutvikle infrastrukturen av produksjons- og formidlingslokaler på musikk- og scenekunstmrådet. Det er både kritiske behov for rehabilitering og modernisering av eksisterende teater- og konsertlokaler og for nye lokaler flere steder i landet. Dette må også sees i sammenheng med bærekraftige investeringer generelt. Sakene har ulik grad av statlig medvirkning i selve byggeprosjektet, men staten vil være avgjørende for å sikre gode rammer for drift og innholdsproduksjon.

#### DET OFFENTLIGE ORDSKIFTET OG KUNSTKRITIKKEN

**Vi ber om at kunstkritikken og den offentlige samtalen om kunsten styrkes gjennom en koordinert kultur-, medie-, og kunnskapspolitikk. Det er behov for målrettede virkemidler som både kan fremme både den langsomme, dyptgående og analyserende journalistikken og kritikken i tidsskriftene og den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i de allmenne og brede mediene. Vi ber om en styrking av Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk, og at det etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten.**

En satsing på kunstkritikken og den offentlige samtale om kunsten er nødvendig for å fremme faglig diskusjon og refleksjon rundt kunstens innhold og kvalitet, men også for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum. Vi erfarer med stor bekymring en nedprioritering og marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsfremmende kulturjournalistikken og kunstkritikken i de allmenne mediene.

#### Felles løft

Vi mener en styrket satsing best kan gjøres gjennom et felles løft i samarbeid mellom bransjen, tidsskriftene, medienes kulturredaksjoner, kritikkerne, myndighetene og allmenntilgjengelige stiftelser som Fritt Ord som allerede satser på kritikk og kvalitetsjournalistikk. I et slikt samarbeid må selvsagt kritikernes og den redaksjonelle uavhengigheten sikres.

NTO er opptatt av å styrke vilkårene for det offentlige ordsiftet rundt scenekunsten og musikken og utvikle den mer dyptgående kulturjournalistikken og kunstdiskusjonen gjennom vårt engasjement i og støtte til ulike tidsskrifter, utmerkelse og annen kritisk virksomhet.

For eksempel er vi medeier og bidragsyter til nettavisen [Scenekunst.no](http://Scenekunst.no), et redaksjonelt uavhengig nettsted som drives etter redaktørplakaten. Vi samarbeider også med [Norsk Shakespearetidsskrift](http://NorskShakespeareTidsskrift.no) om tildeling av reisestipender for tidsskriftets anmeldere. Videre samarbeider vi med Norsk kritikerlag og Festspillene i Bergen om Årets kritikk som er en markering av årets beste kritiske tekst eller radiomanus om utøvende kunstuttrykk, med mål om å inspirere til og løfte fram kritikk av høy kvalitet.

I tillegg kommer [Heddaprisen](http://Heddaprisen.no) og scenekunsthifestivalen [Heddadagene](http://Heddadagene.no), to årlige bransjearrangement som NTO er eier og ansvarlig arrangør av. Disse arrangementene bidrar ikke bare til å synliggjøre norsk scenekunst for et større publikum, men innebærer og genererer også faglige diskusjoner og refleksjoner rundt scenekunstens og musikkens innhold og kvalitet på samme måte som kunstkritikken. Gjennom en fagjurys konsentrerte og spissede arbeid brynes ulike kunst- og kvalitetssyn mot hverandre, viktig fagkompetanse utvikles og den offentlige samtalen om scenekunsten og musikken styrkes.

Samtidig søker musikk- og scenekunstinstitusjonene hver og én å styrke kritisk refleksjon og den offentlige samtalen om kunsten gjennom formidlingsaktiviteter rundt de levende kunstmøtene slik som f.eks. kunstnersamtaler, seminarer, podkaster og publikasjoner mm.

### Uavhengig reisestøtte for kritikere

Sammen med en videre styrking av Kulturrådets tilskuddsordning for tidsskrift og kritikk, mener vi det bør etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Relativt små investeringer på dette området kan gi store utslag sammen med flere arbeidsstipend for kritikere.

## INSENTIVORDNING FOR NY DRAMATIKK

**Vi ser frem til at det opprettes en insentivordning for å stimulere til ny dramatik på scener i Norge, og vil samtidig understreke at en slik ordning må følges opp med en styrking av teatrenes rammetilskudd og kunstneriske handlingsrom.**

NTO støtter opprettelsen av en regelstyrt og automatisk ordning basert på erfaringene fra den tidligere urpremierestøtten, jf. NTOs [innspill til insentivordning for ny dramatik](#). En slik ordning kan motvirke en kostnadsforskjell som på uheldig vis kan virke repertoarstyrende. Samtidig kan den stimulere til gjenbruk. Vi ser fram til å bidra i utarbeidelsen av ordningen.

## INTERNASJONALT SAMARBEID

**NTO anmoder om en gjennomgang av overordnede ambisjoner, mål, prinsipper og ansvarsdeling mellom departementene i utformingen av en tilretteleggende kulturpolitikk for kunstnerisk motivert internasjonalt samarbeid, forankret i overordnede kulturpolitiske mål om kvalitet og ytringsmangfold, som også treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.**

Det er gledelig at Kultur- og likestillingsdepartementet og Utenriksdepartementet i fellesskap vil sette i verk en spisset internasjonal innsats som en del av kulturløftet, og at regjeringen vil arbeide aktivt med å fremme kunstnerisk frihet og ytringsfrihet som en del av det internasjonale arbeidet.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene er internasjonalt orienterte virksomheter hvor vekselvirkingen mellom lokal forankring og internasjonal innflytelse og samarbeid bidrar til kunstnerisk utvikling og mangfold og bredde i publikumstilbudet.

Vi ser derfor fram til at Kulturdepartementet kommer sterkere på banen i utformingen av en tilretteleggende kulturpolitikk for kunstnerisk motivert internasjonalt samarbeid, forankret i overordnede kulturpolitiske mål om kvalitet og ytringsmangfold. For en nærmere utdypning av utfordringer og behov viser vi til [NTOs innspill til internasjonal strategi](#).

## NY TEKNOLOGI

**Vi ber om at det legges økonomisk til rette for at musikk- og scenekunstinstitusjonene kan utnytte de mulighetene som ny teknologi representerer i produksjon og formidling. Samtidig må politikktutformingen legge til grunn at den levende musikken og scenekunsten som skapes i sanntid i møte med publikum aldri kan erstattes av en strømmet konsert eller forestilling. Særlig innenfor scenekunsten følger det store kunstneriske og opphavsrettslige utfordringer med digital formidling.**

På musikk- og scenekunstmrådet gir teknologien nye muligheter både som verktøy i kunstnerisk utvikling, i drift og produksjonsprosesser så vel som i formidlingsarbeidet rundt den kunstneriske aktiviteten. I tillegg gir strømming av konserter og forestillinger muligheter for å nå publikum av ulike grunner ikke kan komme til teatret eller konsertsalen.

Teknologien representerer ikke minst særskilte muligheter i den kunstneriske utviklingen og som pedagogisk verktøy i formidlingen til et ungt publikum og i institusjonenes samarbeid med skolen. I dette arbeidet inngår i dag så vel tradisjonelle verktøy og metoder som bruk av video, spillteknologi, VR-teknologi og interaktive verktøy.

Noen av institusjonene har over tid vært i gang med pilotprosjekter og bygget opp verdifull kompetanse. I tillegg har flere institusjoner under koronapandemien gjort betydelige investeringer og høstet erfaringer og kunnskap som det kan bygges videre på.

Utvikling av teknologiske løsninger, investering i utstyr, kompetanse og forsøksvirksomhet er imidlertid kostnadskreven og kan være vanskelig for hver enkelt virksomhet å finne rom for innenfor rammetilskuddet. Felles investeringer og kompetansedeling kan derfor i noen tilfeller være tjenlig, og f.eks. har musikkvirksomhetene i NTO gått sammen om å utvikle en felles digital musikksatsing «Min digitale konsertsal».

En del virksomheter er også i ferd med å utforske betalingsløsninger. Vi vil likevel advare mot en overdreven tro på inntekspotensialet målt opp mot betydelige kostnader både til investeringer i teknologisk utstyr og produksjon og til løsninger på opphavsrettsproblematikk.

## SCENEKUNSTEN OG SPRÅKET

**NTO anmoder om at språkmeldingens anerkjennelse av teatrets betydning for språkutviklingen i Norge følges opp i scenekunstopolitikken, og at særskilte tiltak for å fremme mindretallspråk treffer de teatrene som har et uttrykt mandat for å fremme nynorsk, samiske språk, kvensk og norsk tegnspråk.**

I språkmeldingen er det lagt til grunn en god forståelse av teaterets egenart som selvstendig kunstform og betydningen av det talte scenespråket, og det beskrives godt hvordan teatrene og teaterpolitikken har vært en pådriver for språklig variasjon og mangfold i Norge. I et språkpolitisk perspektiv er det særlig viktig å sikre en sterk landsdekkende infrastruktur for lokal produksjon som fotutsetning for at teateret fortsatt kan fremme lokalt talemål og være en drivende kraft for språklig variasjon.



Vi vil også understreke at intensjonen med den nye språkloven må følges opp også i scenekunstopolitikken. Loven skal fremme likestilling mellom bokmål og nynorsk, og den skal fremme og verne om de samiske språkene, norsk tegnspråk og de nasjonale minoritetsspråkene kvensk, romani og romanes. Samiske språk er anerkjent som likeverdige med norsk, og loven gir norsk tegnspråk status som nasjonalt tegnspråk.

Videre er vi glade for at språkperspektivet ble fulgt opp i barne- og ungdomskulturmeldingen. Vi legger til grunn at regjeringen vil bidra til å sikre rammevilkårene for at barn og unge sikres et scenekunsttilbud også på nynorsk, samisk, kvensk og tegnspråk gjennom gode og forutsigbare rammevilkår for de teatrene som har et særskilt språkmandat, og ved at det språklige mangfoldet er en integrert del av DKS-tilbudet.

## KOR OG VOKALENSEMBLER

**NTO ser fram til en styrking av symfoniorkestrenes og regionoperaenes vilkår for å styrke kvaliteten både i den vokale delen av orkesterkonsertrepertoaret som innebærer bruk av kor, så vel som i opera- og musikkteaterproduksjoner. Dette er en viktig del av en nasjonal korsatsing, sammen med en videre styrking av Det Norske Solistkor og Edvard Grieg Kor. Vi vil også understreke utdanningsinstitusjonenes ansvar for å ruste studentene til å møte kravene til et profesjonelt kor eller vokalensemble.**

### Rammevilkår for langsiktig utvikling, kvalitet og profesjonalitet

Det er viktig at videre strategier for profesjonalisering av korvirksomheten tar utgangspunkt i ulike regionale strukturer og behov, og vi vil særlig understreke nødvendigheten av at vokalensemble og kor knyttet til symfoniorkestre og regionopera sikres forutsigbare økonomiske vilkår for langsiktig utvikling og profesjonalisering gjennom disse virksomhetenes rammetilskudd.

For en videreutvikling av profesjonelle kor og vokalensemble må det legges til grunn tilsvarende rammebetingelser som i dag er med på å sikre kvaliteten i de profesjonelle symfoniorkestrene. Den kvalitative ubalansen mellom de profesjonelle orkestrene og den kollektivt vokale fremføringen i en konsert, musikkteater- eller operaproduksjon representerer i dag en betydelig kunstnerisk utfordring. Det er derfor viktig at det legges til rette for en profesjonalisering av vokalvirksomheten for å sikre at alle deler i produksjonen harmoniserer bedre med det profesjonelle symfoniorkesteret i regionen.

### Styrket ensemblesang i utdanningen

Det er kjærkomment at den siste korstrategien ble fulgt opp blant annet med tiltak for å styrke rekrutteringen og utdannelsen av profesjonelle kordirigenter. I tillegg hviler det et ansvar på de høyere utdanningsinstitusjonene for å sikre at sangstudentene er rustet til å møte kravene til et profesjonelt kor gjennom en styrking av profesjonskravene til ensemblesang i utdanningen.

## BÆREKRAFT I NORSK MUSIKK OG SCENEKUNST

**NTO ber om at myndighetene legger til rette for institusjonenes klima- og miljøtiltak og prioriterer å tilby overordnede nasjonale verktøy. I bransjen arbeides det med å styrke bevisstheten og kunnskapen om hvordan virksomhetene best kan bidra til økt bærekraft og redusere miljø- og klimabelastningen.**

Vi er glade for at regjeringen knytter kulturpolitikken til FNs bærekraftsmål og anerkjenner hvordan kunst og kultur i kraft av sin egenverdi og virkninger i samfunnet bidrar til flere av disse målene. Det er også

gledelig at departementet anerkjenner det ansvaret kulturbransjen selv har tatt for omstilling til grønn kulturproduksjon og reduksjon i klimagasser, selv om sektoren samlet ikke står for de største avtrykkene.

### Kunnskapsbehov

Bærekraft står høyt på agendaen i bransjen. Sammen med Virke, Norske Konsertarrangører og Norske kulturhus har NTO utarbeidet et Grønt veikart for kunst- og kultursektoren. Veikartet skal gi overordnet status, sette konkrete mål og foreslå tiltak for å redusere klimaavtrykket i kunst- og kultursektoren. En nordisk versjon av veikartet er i ferd med å bli ferdigstilt, og bransjen har forventninger til videre konstruktivt samarbeid med myndighetene etter at vi høsten 2022 undertegnet en intensjonsavtale med regjeringen om etablering av en klimapartnerskapsavtale.

I tillegg arbeider NTO kontinuerlig for å bistå sine medlemmer i å legge om til grønnere drift og har bl.a. utviklet en overordnet klimaplakat. Denne bransjestandarden har fått form av 6 tydelige mål som et uttrykk for foreningens og fellesskapets forventninger til seg selv.

Det er likevel et stort behov for å styrke bevisstheten og kunnskapen om hvordan virksomhetene best kan bidra til økt bærekraft og redusere miljø- og klimabelastningen. Det arbeides med å fremskaffe slik kunnskap gjennom nettverk og kompetanse- og erfaringsutveksling, men også gjennom ekstern bistand. Behovet for kunnskap og informasjon er i stor grad ikke bransjeavhengig; overordnede nasjonale kunnskapsbanker vil være verdifullt for flere sektorer og akselerere arbeidet.

### Bransjestandard

Hensikten er å oppmuntre til og bistå i å identifisere lokale mål og tiltak i hver enkelt organisasjon, men også å sette mål og identifisere tiltak for bransjen som helhet. Det arbeides derfor blant annet med å utvikle en bransjestandard for klimarapportering- og regnskap i samarbeid med eksterne kompetansemiljø og forvaltere av miljøsertifiseringsordninger, og å støtte implementeringen av dette i hver enkelt institusjon.